

**Commentariorvm, Ac Dispvationvm In Primam Partem
Sancti Thomæ Tomvs ...**

Complectens ad viginti sex Quæstiones priores, centum & septem
Disputationes in Capita diuisas

Vázquez, Gabriel

Antverpiæ, 1621

Refutatur opinio præcedens. c. 2.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-80983](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-80983)

dr. s. huius
questionis.

sua implet illud, ad quod ordinatur per intellectum diuinum: sicut etiam dictum est, veritatem esse in ceteris rebus. Veritas autem iustitiae est secundum quod homo seruat id, quod debet alteri secundum ordinem legum. Vnde ex his particularibus veritatibus non est procedendum ad veritatem communem.

Conclusio articuli est. Absolue loquendo verum primum est, quam bonum.

DISPUTATIO LXXVII.

Quo pacto veritas sit in rebus extra intellectum.

Quid sentiat Ferrariensis, cap. 1.

Refutatur opinio praecedens, cap. 2.

Opinio Capreoli & Soncinatis, cap. 3.

Probabilior sententia, cap. 4.

Ex praecedentibus elucidatur doctrina articuli 3. & 4. huius questionis, cap. 5.

CAPUT I.

Quid sentiat Ferrariensis.

Ubi ad exactam horum articulorum explanationem necessarium sit intelligere, quo pacto veritas sit in rebus, sub vna tantum disputatione vtriusque doctrinam complecti, & quae ex articulo disputanda reliquimus, examinare decreuimus. In quaestione igitur proposita prima sententia satis celebris, & communis est, primo, veritatem esse realiter, & communis est, primo, veritatem esse realiter, & intrinsece in rebus omnibus naturalibus, eamque esse passionem entis, quae cum ipso recipitur. Secundo, hanc veritatem esse relationem conformationis, & conuenientiae rerum cum intellectu diuino, à quo, tanquam à causa, pendet. Tercio in operibus artis, veritatem esse conuenientiam cum intellectu, & idea artificis: quam opinionem docet Ferrariensis. contra gent. 6. 60. §. Aduerte, & plerique recentiorum sequuntur: quamvis eam dicat in eo capite §. Ex quibus sequitur, res esse veras ab extrinseco, sicut medicina dicitur sana ab effectu, eo quod possunt efficere in intellectu, cognitionem sui veram; tamen id docuit de veritate quam habent ex ordine ad intellectum solum speculativum, supra autem aperte docuerat, res comparatas cum intellectu pratico, à quo pendet, esse simpliciter, & absolute veras non extrinsece, sed intrinsece & realiter relatione.

Videtur autem hac sententia S. Thom. in art. 1. huius q. cum enim definit, veritatem esse conformationem rei, & intellectus; dicit, ex parte vtriusque accipi posse veritatem, & conformationem: nempe & rei cum intellectu, & intellectus cum re. Vt autem explicet quomodo res intellectui comparata, dici possit vera, quatenus intellectui conformis est, inquit rem per se solum comparari cum eo intellectu, à quo ipsa pendet, naturalem videlicet cum diuino, artificialem vero (ut vocant) cum creato intellectu artificis. In eius igitur sententia res naturalis vera erit, quia assimilatur ideae diuini intellectus: res vero artificialis, quae imitatur similitudinem, & ideam artis.

Præterea idem S. Thom. q. seq. art. 1. affirmat, in rebus quoque falsitatem esse: probat enim art. 4. illius q. veritatem, & falsitatem opponi contrarie: ex quo infert in art. 1. utramque vere versari

circà idem genus subiecti: falsitatem itaque concedit non solum in operibus artis, sed etiam in rebus naturalibus: in illis quidem, quando deficiunt ab idea artis; quocirca falsa domus est, quae non habet eam dispositionem, quam idea artis praescribit: in his vero, quando deficiunt ab ordinatione diuini intellectus, quod solum contingit in actionibus malis, quare ratio actio peccati falsa dicitur. Vt quid diligitis vanitatem, & queritis mendacium? & contra, virtutis opus veritas vitae appellatur Ioan. 3. Cum S. Thom. consentit in omnibus Caietan. in art. 1. huius q. tamen in hac q. art. 6. §. Ad dubium autem, dicat, res appellari veras extrinsece tantum denominatione, ita ut nulla in rebus veritas sit formaliter, sed imitatur (inquit ille) seu adimplectur respectu intellectus diuini, & causaliter respectu intellectus nostri speculatiui: imo idem docere videtur S. Thom.

Hæc sententia Ferrar. confirmari potest primum auctoritate Anselm. episcopi, de veritate cap. 4. & 5. ubi docet, veritatem esse in operatione voluntatis, & ideo dictum esse de diabolo, Ille in veritate non stetit: eam quoque esse in operationibus, non solum virtutis, sed etiam naturalibus; quoties agens iuxta naturam suam, ut debet operatur. Deinde ratione probatur sumpta ex definitione veritatis: cum enim veritas sit conformatio intellectus, & rei, recte colligit S. Th. in art. 1. huius q. summi posse veritatem ex parte rerum, & ex parte intellectus: illa autem veritas, quae ex parte rerum est, debet esse conformatio, non cum intellectu, quem res per accidens, sed cum eo, quem res per se respiciunt; huiusmodi autem est intellectus diuinus, aut artificialis, qui sunt causa rerum: ergo res dicuntur veræ, quia conformes sunt, aut cum intellectu Dei, aut cum intellectu artificis.

Psal. 4.

Ioan. 3.
Caiet.

Auctoritas
Anselm.
Ioan. 8.

Potremo ratione probatur.
S. Thomas.

CAPUT II.

Refutatur opinio praecedens.

Verum hæc opinio in eo, quod secundo, & tertio loco asserit mihi non probatur, & quamvis iuxta sententiam, quam puto probabiliorem, verum tanquam passio entis in eo saltem debeat assignari, ut semper cum ipso recipitur, alia tamen ratione, quam hæc opinio assignauit, id explicandum est. Primum autem ego non satis intelligo, quomodo doctrina S. Thom. in hoc art. secum, & cum hac sententia Ferrar. constet: dixit enim in art. 1. huius q. verum primarie esse in intellectu, & inde in res ipsas derivari: è contra vero, bonum primarie in rebus, & inde in appetitum diffundi: quod si ita est; res erunt veræ, quia sunt causa intellectus veri, non quia ipse sunt conformes intellectui: si autem veritas tam est conformatio rerum cum intellectu, quam intellectus cum rebus, ut idem S. Doctor in fine art. 1. & Doctores huius prioris sententiae docent; æque primo rebus, & intellectui veritas conueniet, neque ab vno in aliud per analogiam derivari poterit. Quare licet res dicantur veræ ex ordine conuenientiae cum intellectu, non proinde secundarie dicantur veræ veritate ab intellectu communicata, intellectus enim dicitur verus non absolute ad se, sed ex ordine conformationis, & conuenientiae cum rebus; ob id tamen non dicitur habere veritatem, secundarie communicatam à rebus.

Porro, si in intellectu est primarie veritas, conformatio

3.

An constet doctrina S. Thom.

2.

4.

formatio nempe cum rebus, sicut in animali est primarie sanitas, ipsa debita humorum habitudo: & veritatis denominatio in res ipsas derivatur, sicut denominatio sanitatis in medicinam; certe in rebus non dicitur esse veritas, quia sic convenientia, & conformatio cum intellectu, sed quia res sunt causa conformationis intellectus cum ipsismet rebus, sicut denominatio sanitatis in medicina non est ex aliqua bona habitudine in ipsa existente, sed ex eo, quod est causa bonæ habitudinis in animalis: quare veritas solum posset esse in rebus, aut tanquam in signo, aut tanquam in causa veritatis. Hæc etiam difficultas, quæ ex ipsis S. Thom. verbis oritur, iterum tractabitur art. 6. huius q.

Quod si auctores memorati iuxta prædictam sententiam asserant, æque primo in rebus, atque in intellectu veritatem reperiri ex mutua conformatione, & convenientia vnius cum alio, id quod meo iudicio sentit Ferrariensis, vnica ratione impugnari possunt, quæ talis est. Si in rebus primarie, & formaliter veritas aliqua inueniretur, ea esset simplex, & sine ordine ad enunciationem: quare in eis quoque falsitas hoc modo reperiretur, vt disp. 75. c. 3. in simili inferebamus; hæc enim duo contrarie opponuntur, ac proinde circa idem subiectum veritari debent, vt idem S. Thom. facit q. seq. artic. 1. & nos loco citato latius prosecuti sumus: at qui in rebus non reperitur primarie, & formaliter simplex falsitas, ergo nec simplex veritas. Porro si in rebus est primaria veritas, eam debere esse simplicem, nemo dubitat. Vt enim in illis non est enunciatio, ita neque veritas enunciationis formaliter, & primo esse potest; sed secundarie tanquam in causa: quia scilicet esse possunt causa, veræ aut falsæ enunciationis, aut saltem tanquam in signo. Superest igitur, vt ostendamus, in illis non posse esse simplicem falsitatem per defectum à regula intellectus, cum quo debent conformari, vt essent veræ: ex quo etiam probabitur, in rebus non esse simplicem veritatem: id vero monstratur primum in operibus artis: nam domus, si ab ædificata ita deficiat, vt cum ea non conformetur, aut ita deficiat, vt non habeat omnia, quibus essentialiter constare debet, & sic non est falsa domus, quia non est domus: aut habet omnia, quibus essentialiter constituitur, manet tamen minus polita & perfecta, quam ars consummata postulat: & sic est vera domus, sed non bona: etiamque solum deficit integritas, & consummatio, quæ, vt est bonitas domus iuxta ea, quæ diximus disp. 23. non veritas illius, ita defectus integritatis erit malitia, non falsitas.

Cæterum obijciat aliquis primum, falsitas domus contingere potest, ex eo quod eius fundamenta alte iacta non fuerint, ex quo vulgo parietes falso fundati dicuntur. Respondeo, domum absque vilo prorsus fundamento, esse veram domum: nam qui illam ita appellaret, verum diceret: solum autem esse imperfectam, ac proinde malam. Dicitur vero falso fundata, & in ea fundamentorum falsitas reperitur, non tamen sine ordine ad intellectum componentem, & enunciantem: sicut cum aurum, vel alia res falsa appellatur: dicitur itaque falsitas esse in fundamentis, quia prout exterius tantum videtur, & apparet domus illa, iudicatur solida habere fundamenta, quæ reuera non habet: ergo, quia est causa falsi iudicii, ideo dici potest falso fundata: quæ sane doctrina fufius ex-

plicabitur infra, cum ostendemus, quo pacto in aliquibus rebus falsitas inueniatur.

Deinde obijciat aliquis, si domus aliqua fiat ex carbaso, sic accurate depicta, vt parietes ex lapidebus quadratis, & politis constructi videantur, illa erit falsa domus: in operibus igitur artis falsitas reperiri potest. Respondeo eodem modo, illam quidem esse veram domum, si habeat formam non tentorii, aut tabernaculi, sed domus: quod vero habeat parietes ex carbaso parum refert: ex hoc enim tantum sequitur, illam esse domum carbasinam, quæ poterat esse constructa ex lapidebus, aut ex lignis, aut ex lapidebus: varia enim materia non mutat formam, & speciem domus: esset tamen in ea domo carbasina, ita depicta, falsitas aliqua ex eo, quod apparet constructa ex lapidebus, ex quibus reuera non esset: hæc tamen falsitas esset in ea ex ordine ad intellectum sic falso indicantem, vt in superiori argumento dictum est. Pater igitur in effectibus artis, nec simplicem falsitatem, ac proinde nec simplicem veritatem reperiri. Sequitur, vt idem de rebus naturalibus probemus.

Deinde in rebus naturalibus simplicem falsitatem esse non posse, hac ratione ostenditur. Si in aliquibus ea esset, maxime in peccatis, vt S. Th. fatetur: qui defectus ille, qui est in peccatis, non tam falsitas, quam malitia dici debet: nam qua ratione operatio deficit, vel aduersatur Deo, dicitur mala malitia morali, vel quia est contra Dei voluntatem, & præceptum, vel quia hoc ipso, quod iure naturali est contra naturam rationalem, est etiam contra ipsum nature auctorem, vt 1.2. q. 71. a. 6. explicabitur, alius autem defectus in peccatis non reperitur: ergo in illis non est falsitas proprie accepta, quæ simplici veritati opponitur: dicuntur tamen interdum in Scriptura falsa, & mendacia, contra verum, opera virtutis veræ, aut veritas, non quod eis insit veritas, aut falsitas simplex, de quibus nobis est præsens controuersia, sed quia sunt causa veri, aut falsi iudicii: peccatum enim ita homini apparet, vt ei delectationem, & plenum gaudium promittat, ex quo nascitur interdum in peccatore falsum iudicium de peccato, dum putat in eo se posse inuenire, in quo suus appetitus quiescere possit: quod tamen non ita contingit, contra vero, in virtute hoc plenissime reperitur, ex quo verum est iudicium, quod circa ipsam intellectus habet. Verum autem locus ille Ioan. 8. In veritate non stetit, intelligatur de veritate virtutis, & sanctitatis, an potius de ea, quæ opponitur mendacio, dicemus infra disput. 27. cap. 3.

De Anselmo vero, non multum curandum est, ille namque toto illo opusculo latissima quadam significatione veritatem vsurpat, & eam cum rei bonitate confundit. Dicit enim cap. 11. esse rectitudinem rei, & cap. 3. rectitudinem operationis, non solum moralis, sed etiam naturalis, cum quis operatur, vt debet, veritatem vocat, atqui bonitas, & veritas longe diuersæ sunt. Præterea alia docet, quæ non videntur admodum probanda.

Deinde impugnari posset hæc sententia ratione prima, qua ostendimus disp. 75. c. 3. in simplicis apprehensione non esse veritatem formaliter, eo quoque argumento quod 4. c. huius disp. in confirmationem nostræ sententiæ proferemus, vbi etiam fundamentum, quod pro hac sententia fieri solet, diluatur. Postremo refelli potest testimonio Arist. 6. metaph. c. 2. quod fufius explicauimus disp. 75. cap. 2.

Ferrari.

Veritatem non inueniri primarie & formaliter in rebus.

S. Thom.

In rebus ipsis non reperitur simplex falsitas.

Obiectio.

Solutio.

6
Secunda
negatur.
Solutio.In peccatis
non reperitur
falsitatem.
S. Thom.7
Opera melius
carbasina
na autem
vera dicitur.Respondet ad
auertentiam
Aristotelis.Offendit
autem per
impugnari
sententiam
Ferrariensis.

Arist. 6. metaph. c. 2. quod fufius explicauimus disp. 75. cap. 2.

cap. 2. ubi Arist. dicit, verum, & falsum non esse in rebus, sicut est bonum, & malum.

CAPVT III.

Opinio Capreoli, & Soncinati.

CAPVT III. & IV.

407

155. cap. 8. Tamen non propterea dicimus de ratione formae, videlicet albedinis esse subiectum ipsum, quod album denominatur. Hæc ratio non solum contra Capreolum probat rem ipsam absolutam simul cum relatione illa conformationis, & convenientiæ ad rationem veritatis non pertinere, siquidem affectio rei non includit formaliter rem ipsam, cuius est affectio; sed etiam contra Soncinatam ostendit, directam significationem veritatis esse solum relationem illam non subiectum, sicut de bonitate, & malitia morali pari quoque ratione dicemus 1.2. quæst. 20.

CAPVT IV.

Probabilior sententia.

Ceteris omnibus præstare videtur opinio, quæ docet non solum veritatem non esse in rebus formaliter, sed neque primarie illis convenire; ac proinde eas secundarie, & denominatione derivata ab intellectu veras appellari, sicut medicina dicitur sana ab animalis sanitate, quam efficere potest. Hanc sententiam tradunt *Herneus quod. 3. ar. 2. Durand. in 1. d. 19 q. 5. num. 14.* & sequi videtur *Henricus in summa art. 3. q. 5. littera L. & M.* ea vero primum explicanda, deinde confirmanda nobis est. Primum igitur sic debet intelligi, ut veritas in rebus non solum sit relatio rationis: nam etiam in intellectu est huiusmodi, sicut disp. præced. dictum est: verum etiam in rebus ipsis denominatio veritatis sit secundarie ab intellectu derivata, ita, ut eo solum res dicantur veræ, aut etiam falsæ, quod sunt causa veri, aut falsi iudicii in intellectu, sicut medicina dicitur sana, quia est causa sanitatis. Ex qua doctrina sequuntur duo, vnum est, res esse veras ex ordine ad intellectum, non quia sint conformes intellectui Dei, aut artificis, ad quem, ut ad causam per se referuntur; sed quia sunt causa veri iudicii in compositione, aut divisione; atque idem eadem proportionem de falsitate dicendum est, ut inferius explicabitur. Alterum est omnem veritatem, aut falsitatem proprie, & primarie esse in iudicio enunciationis, & cetera omnia secundarie à veritate, aut falsitate intellectus vera; aut falsa nuncupari aut quia sunt causa illius; ut res; aut quia sunt signa, ut voces, & alia, quæ naturaliter significant id, quod est in intellectu, ut S. Thom. in hac q. art. 1. docuisse videtur: quare veritas rerum non erit relatio conformationis, aut convenientiæ cum intellectu Dei, aut artificis, sed quælibet vera, aut falsa dicetur ex eo, quod est causa veri, aut falsi iudicii; atque præter hunc modum veritatis, aut falsitatis in rebus, quem S. Thom. in illo art. 1. etiam fatetur non oportet alium concedere ex comparatione rerum cum intellectu Dei, & artificis, ut contendunt, qui priorem sententiam sequuntur.

Deinde hæc duo, quæ dixi, peculiariter non indigent confirmatione: ea enim satis perspicua sunt, si prius monstratum fuerit, res veras, aut falsas non alia ratione nuncupari, quam quia sunt causa veri, aut falsi iudicii in intellectu: id vero præterquam quod ex consuetudine aliarum opinionum probatum manet, cum aliis non videatur superesse modus, explicari, & confirmari amplius potest hac ratione. Quoties res aliqua dicitur falsa, non dicitur falsa simpliciter accepta, sed compositione, & enunciatione, aliqua tacite infinnata. Nulla

10

Capreol.
Soncin.

Verum in re-
bus relatio
relativæ
& absolutæ.
Iam, S.

S. Thom.

Veritatem
esse denomi-
nationem ab
intellectu in
res derivatam.
Herneus.
Durand.
Henricus.

Prima illa
tio.

Secunda illa
tio.

S. Thom.

Postea sen-
tentia præ-
batur.

Impugnatur
per id, quod
dicitur.

Contra ad
demonstrandum
falsitatem.

Adversus
falsitatem.